

EMILI ARAÑÓ i ROSELL

Emili Arañó i Rosell, la família del qual procedia d'Arenys de Munt, l'any 1882 obre al Camí Ral de Mataró una fàbrica de gènere de punt, que trasllada a principis del segle xx al carrer de Moratín, núm. 2, precisament quan s'urbanitza la zona i s'obre el carrer. Aquest edifici industrial comunicava interiorment amb la casa de la família Arañó, situada al carrer de Sant Isidor, núm. 3.

Emili Arañó s'especialitzà en la fabricació de mitges de cotton que feia en seda i sedalina, i explotà la coneguda marca *Damita* fins que es va tancar el negoci. La model de la magnífica publicitat d'aquesta firma va ser l'artista cinematogràfica Ethelinda Terry, de nacionalitat austríaca, que havia rodat pel·lícules a Hollywood i treballava amb el nom artístic de "Lily Damita". A més de *Damita*, l'empresa també comercialitzava els seus productes amb les marques *Excella* i *Norma*.

Una part important de la seva propaganda fou feta per Enric Cervelló i Bach, dibuixant barceloní nascut el 1894, deixeble a Llotja de Joan Llaverias. Cervelló fou pintor, cartellista, dissenyador publicitari per a les arts gràfiques i tècnic en aquesta branca de la producció. Retratista de la primera meitat del segle xx, estudià també al Cercle Artístic de Sant Lluc i participà en col·lectives de l'Associació de Cartellistes. Un altre dibuixant que treballà per a aquesta firma fou C. Vives E.

L'any 1924, segons declaració signada per l'enginyer industrial Ignasi Mayol i Pasant i presentada a la Inspecció Provincial de Barcelona, a l'empresa hi havia sis bobines, set tricotoses rectes, vuitanta telers circulars, deu màquines de confecció i un electromotor de 2 HP, i la plantilla era de cinquanta-cinc empleats, signant el document Enric Arañó i Rodon, en nom del titular, Emili Arañó.

Emili Arañó tingué dos fills, Enric i Joan Arañó i Rodon, que varen continuar el negoci. L'any 1926, i ja amb Enric com a director, fou ampliat l'edifici industrial. En aquella època la fàbrica estava equipada amb "cottons" alemanys, va incorporar vuitanta standards "Scott" i tenia una plantilla aproximada d'un centenar de treballadors.

Enric morí el 21 de febrer de 1939 i el seu germà Joan el 21 de gener de 1964, però el fill d'Enric, Emili Arañó i Pasant, l'any 1935 va traslladar la fàbrica a Palma de Mallorca, en un edifici de compra. Hi portà els standards i seguí establert a l'illa amb la denominació de "Calceteria Mallorca S.A."; el seu oncle Joan també n'era soci.

El negoci va tancar l'any 1970, i l'edifici es llogà per a activitats pròpies de la base americana que estava establerta a Mallorca. L'any 1935, quan es portaren els standards a Mallorca, els obrers es varen revolucionar, i la guàrdia civil

va haver de protegir el domicili particular d'Enric Arañó, situat al carrer d'Argentona, núm. 51.

Segons un document del Departament de Treball de la Generalitat de Catalunya, el dia 6 d'abril de 1936 s'obre un expedient a l'empresa, ja que el 31 de gener del mateix any acomiaden cent-tres treballadors, que cita detalladament amb noms i cognoms, per tancament de la fàbrica, la qual cosa la part obrera considera il·legal i no justificada, i diuen, motivada pel trasllat de la fàbrica a Mallorca.

Al judici no es presenta la representació patronal, ja que considera que la Comissió Especial per a la Readmissió d'Obrers del ram tèxtil és competent sobre el tema d'indemnitzacions a readmesos, però no sobre el tancament de fàbriques. El president de la Comissió decideix tirar endavant la demanda, declara el dret a tota la plantilla a reintegrar-se al treball i condemna Enric Arañó i Rodon a indemnitzar-los tots en el termini de deu dies, amb les

quantitats que el mateix document indica, un per un. Es desconeix el final d'aquesta situació, ja que només es té constància de set documents individuals d'acomiadament i un d'alta a Calceteria Mallorca S.A.

En canvi l'altre fill d'Emili, Joan Arañó i Rodon, seguí a la fàbrica del carrer de Moratín amb els "cottons" alemanys procedents del seu pare. Quan arribà el conflicte de l'any 1936 i es va aplicar el Decret de Col·lectivitzacions i Control Obrer de la Generalitat, de 24 d'octubre d'aquest any, el propi Comitè de Control el va confirmar en el càrrec de gerent i el va incloure en nòmina. El 1939, acabada la guerra, la propietat recuperà el negoci, que de fet no havia hagut d'abandonar en cap moment.

El 2 de gener de 1950 es transforma l'empresa en societat anònima, amb un capital social de 250.000 pessetes, segons escriptura del notari Josep M. Piñol Agudé. Hi consta com a director-gerent Nicolàs Arañó i Clavell, i com a apoderat el seu pare Joan Arañó i Rodon.

L'empresa tanca l'any 1955, i al cap de dos anys ven els cotton i la marca *Damita* a Emili Escarpenter Blanco, de Canet de Mar. El nét del fundador, Nicolàs Arañó i Clavell, crea la seva pròpia empresa al mateix local del carrer de Moratín, núm. 12, amb el nom de "Textil Aronda", fins que a l'any 1980 es jubila. Tenia una plantilla d'entre quinze i vint empleats, dedicada a la confecció de roba de naixença.

Independentment de la seva vinculació amb el gènere de punt, Emili Arañó i Rosell fou alcalde liberal de Mataró dels anys 1906 al 1909 i del 1912 al 1915, càrrec que també ostentà el seu fill Joan Arañó i Rodon, pel mateix partit, els anys 1922-1923 i 1930-1931. L'altre fill d'Emili Arañó, Joan Arañó i Rodon, durant un any i poc abans de morir fou president de la Caixa d'Estalvis de Mataró, avui Caixa Laietana.

BUTLLETÍ

MUSEU DEL GÈNERE DE PUNT

NÚMERO 8

Juliol 2003

EDITORIAL

El dimarts dia 6 de maig va tenir lloc un doble esdeveniment a l'actual seu de la Fundació.

D'una banda, vam mostrar per primera vegada, ja acabada la seva reconstrucció, una antiga bancada de fusta de màquines de confecció, accionades per un sol motor, amb dues fileres de màquines antigues, algunes construïdes a Mataró, perfectament restaurades, que mostren tot el procés de confecció d'una peça de punt.

El mateix dia i també al mateix lloc, coincidint amb l'inici de la campanya electoral, va tenir lloc una taula rodona sobre el tema *Els equipaments culturals i el futur Museu del Gènere de Punt*.

Representants dels diversos partits i agrupacions que es presentaren a l'Ajuntament de Mataró, van expressar amb claredat la seva opinió, moderats per Teresa Márquez.

Volem ressaltar dos elements comuns en què coincidiren tots els representants; el primer, la necessitat de crear el Museu del Gènere de Punt i la seva ubicació a les naus de can Marfà; i, el segon, l'envergadura econòmica del projecte, que fa que es necessiti l'ajuda financera d'entitats i empreses privades.

Els terminis i l'inici del projecte és el que va crear més divergències entre els mateixos participants, i entre aquests i els assistents.

Moltes persones vinculades al món del punt saben que, en bona part, són l'última generació que coneix amb profunditat com funciona el tema, els mecànics que encara queden saben que no tenen relleu i es van fent grans. El temps és un factor que corre en contra i dificulta el projecte.

Són molts els qui saben que si perdem els orígens pel camí ens quedarà la identitat, sense la qual mai no podrem ser quelcom més que una ciutat dormitori.

(continua)

UNANIMITAT

Posar sobre la taula el que es pensa i es vol fer, sempre és positiu. La participació ciutadana és, sobretot, el que ens esperona a tirar endavant amb el projecte de Museu; un Museu on tots els homes i dones de la ciutat i la comarca es sentin representats. I així, tanmateix, puguin explicar i fer partícips a les generacions futures que aquesta ciutat que es va formant de serveis i tecnologia ha estat possible gràcies a què un dia molta gent, treballant a la fàbrica moltes hores al dia, teixint a la confecció o al despatx, van ajudar a construir un futur millor. Aquesta taula rodona n'ha estat, si més no, una metàfora.

Una vegada més, doncs, amb la col·laboració de tots els membres de la Fundació, dels participants a la taula i de tots vosaltres, hem celebrat un doble esdeveniment que ens va apropant al futur Museu.

EDITA: **FUNDACIÓ JAUME VILASECA**
Baldomer Vila, 9 - Tel. 93 799 33 97
08303 MATARÓ
Periodicitat quadrimestral
Dip. Leg.: B-51.113-2000
Imprimeix: Copisteria Castellà. Pujol, 40. Mataró

SUMARI

Editorial	1
El Cotton	2
Nous ingressos i notícies ..	2-3
Els nostres artistes	3
Emili Arañó i Rosell	4

La FundaciÓ Jaume Vilaseca rep el suport de

CAIXA LAIETANA

El passat mes de gener va arribar el Cotton

La FUNDACIÓ JAUME VILASECA amplia el seu fons museístic amb un COTTON de grans dimensions.

El dimecres 15 de gener va tenir lloc el trasllat, des de Terrassa a Mataró, d'un "cotton" de deu fontures per a la fabricació de mitges, construït per la firma alemanya Lieberknecht.

Aquesta màquina, ideada per William Cotton entre els anys 1846 i 1864, portava les agulles disposades verticalment damunt una barra mòbil, de forma que les platines treballaven horitzontalment i el cantell de la guia de les platines funcionava com a premsa. La inclusió d'una pinta de punxons situats damunt les agulles de teixir va permetre minvar i augmentar el teixit durant el procés de treball. Aquestes màquines es construïren per a la fabricació de mitges i mitjons amb costura. La peça, que el "cotton" fabricava oberta, es tancava pel darrera amb la "grega".

Els "cotton" procedien bàsicament d'Alemanya o

... "A més del patrimoni arquitectònic, ens cal conservar maquinària... Caldria que una màquina tan característica del gènere de punt com és el Cotton pogués passar a la posteritat."

Dels FULLS del Museu Arxiu de Santa Maria, núm. 34 (abril 1989).

Nordamèrica, però a partir dels anys quaranta en construï la firma Closa de Terrassa.

El que ens ha arribat, de 13 metres de llargada i més de 10 tones de pes, va ser transformat a mitjan segle XX per a la fabricació de jerseis.

La màquina ha estat donada pel senyor Francesc

Verdera i Font, industrial de Terrassa, de la firma Malltex S.A., persona que en tot moment ha distingit la nostra entitat amb la seva confiança. Recordem que, a part d'una llarga llista d'atencions, ens va permetre que la primavera passada poguéssim presentar l'exposició *Mitges i Mitjons* a la sala de l'Ateneu de Caixa Laietana, la qual contenia una important col·lecció de mitges que en el seu dia va adquirir en un museu de Milà.

Agraïm a l'Ajuntament, per mediació del Patronat Municipal de Cultura, la seva bona disposició per situar el "cotton" provisionalment en l'ampli magatzem de les hortes del Camí Ral, a l'espera de la seva ubicació definitiva a can Marfà.

NOUS INGRESSOS

PECES DE PUNT

Del matrimoni Garolera-Roure un lot de mitjons, bragues i enagos, la majoria de fil i seda artificial, i com a peça destacada un cubre-faldilla de cotó 100%, treballat amb tricotosa rectilínia, de fabricació desconeguda, procedent de 1905-1910.

Del senyor Joan Pascual Juli, de Canet de Mar, dos parells de mitjons amb dits de la firma Calsen S.A., i mitja dotzena de mitges de torero, de color rosa, amb espiga a la cama, fabricades amb cotó, procedents d'una indústria de Canet de Mar.

Del senyor Jordi Solà i Monserrat, de la coneguda botiga del Carreró, seixanta-un parells de mitges de diversos models, fabricades per conegudes firmes entorn dels anys setanta.

De la senyora Cristina Casas, diverses peces de punt; en destaca un calçotet llarg d'home amb goma a la cintura.

De la senyora Maria Taberner de Bachs un lot, del qual destaquen dues camisetes de pelfa de senyora, obertes, amb botons de nàcar, fabricades a can Marfà el mil nou-cents.

I, finalment, de la senyora M. Dolors Graupera de Cañellas, uns mitjons fabricats per Manufacturas Miquel S.A. d'Arenys de Mar.

DOCUMENTACIÓ

De la senyora M. Antònia Llobet i Pons, procedent del seu avi Antoni Pons i Pla, diverses cartes i factures d'entre els anys 1910-1915, entre les quals en trobem de les empreses més importants del sector a Mataró.

Del senyor Nicolàs Arañó i Clavell diversos documents dels anys 1920 al 1936, en què destaca publicitat de la marca *Damita* que els feia l'artista de Hollywood Ethelinda Terry, i un expedient de la Conselleria de Treball de la Generalitat republicana per a la reducció de plantilla.

De la firma Montasell Hermanos S.L., expedients de compra de maquinària estrangera, comandes, pressupostos, factures i un lot de lletres de canvi lliurades a través de bancs ja desapareguts, tot plegat dels anys 1925-1930.

De Talleres Linares S.A., a través del senyor Pere Linares, una sèrie de documents, fotografies, catàlegs, etc.

I, per últim, de la senyora M. Dolors Graupera de Cañellas, documents diversos entre els quals destaquen un reglament del taller A. Klein de l'any 1914, justificació de la jornada de vuit hores de l'any 1919 o estatuts del Sindicat Únic i taules de salaris que s'aplicaven a Mataró l'any 1936.

UTENSILIS

El senyor Joan Solà i Armengol ens ha lliurat un aparell per prendre mides del cap, per a la confecció manual de boines, procedent del primer quart del segle XX.

I el senyor Joan Esquerra i Tuñ una filosa tornejada de fusta i diversos utensilis per a passamaneria (llançadores, petites bitlles, forquilles, agulles, ganxets, punxons, boixets...) i estoigs portaagulles i carrets de fil d'òs i ivori.

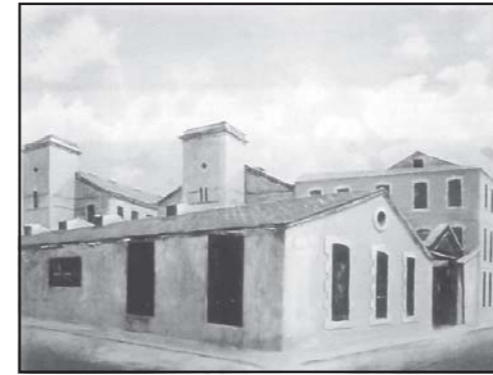
LLIBRES

Dels senyors Nicolàs Arañó i Clavell i Carles Artigas, respectivament, el luxós exemplar *La España Industrial*, 1947, editat amb motiu del centenari de l'empresa, i dos llibres relacionats amb la construcció de maquinària per al punt.

El senyor Enric Abad i Monsech de Barcelona ens ha lliurat l'*Anuario de Industrias Textiles y Auxiliares* editat el 1934, i la senyora M. Dolors Graupera un lot de llibres relacionats amb el punt i diverses revistes especialitzades, totes editades entre els anys 1928 i 1934.

Els nostres artistes

ANTONI AROMÍ BARNÉS

Mataró, 1932. Pintor que va rebre la formació a l'antiga Escola d'Arts i Oficis que dirigí Rafael Estrany. A l'edat de catorze anys, i ja en plena postguerra,

havia après l'ofici de fuster, i als disset treballava de lampista, però es deleïa pel dibuix. Més endavant es guanyà la vida com a dibuixant en diversos tallers de Mataró i, al vespre, era alumne de l'Escola Tèxtil de Canet.

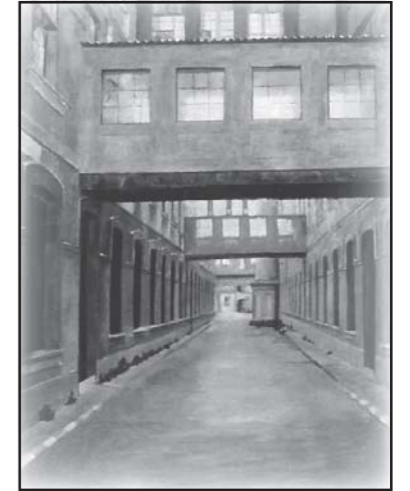
La seva inquietud artística el portà a pintar cartells, realitzar decorats per a serenates de carrer i participar en diverses col·lectives. L'any 1956 introduí a Espanya la fabricació de postals amb sistema serigràfic i flock, fet que va significar una gran novetat.

Com a delineant projectista i dissenyador industrial, avui dia jubilat, fou un dels iniciadors dels estampats tèxtils a la ciutat. Amb els seus coneixements artesanals va incorporar, l'any 1960, els rudiments de la nova indústria. Professionalment, es va convertir en l'únic decorador de mitges i pantis de Manufacturas Antonio Gassol S.A. i va dissenyar importants col·leccions de moda.

Aromí Barnés va estar al capdavant de la seva pròpia empresa fins a l'any 1992. D'aleshores ençà ha tornat a recuperar el gust per la pintura, la seva vocació innata. Darrerament ha fet exposicions a Badalona, Barcelona i a diverses col·lectives. Va obtenir el segon premi de pintura expressionista del IV Saló Internacional d'Arts Plàstiques Barcelona'99, organitzat per la Federació Internacional d'Artistes ACEA.

La seva última sortida en públic fou els dos quadres del Liceu exposats als aparadors de l'antiga sala de Caixa Laietana, i aquest darrer mes ha exposat els seus olis a la sala del Casal.

Artista arrelat al món del punt –alumne de l'Escola de Canet, pioner dels estampats a Mataró i dissenyador de mitges a la més important empresa de la ciutat–, ha volgut deixar el seu nom amb lletres de motllo a les futures instal·lacions del Museu a can Marfà; i també ha fet obsequi a la Fundació Jaume Vilaseca d'aquests dos magnífics olis pintats recentment.

FONS D'ART

L'artista Santi Clavell ha fet donació d'un oli d'1 x 1, amb detall de la façana de la fàbrica Vilaseca S.A., al pla d'en Boet.

La senyora Rosita Fernández, que regenta una botiga de modes, ha ofert una al·legoria del gènere de punt, obra del polifacètic Lluís Terri.

MAQUINÀRIA

La senyora M. Àngels Aloy i Martín, de Gironella, ens ha donat una tricotosa rectilínia construïda per la firma Koop de Badalona i una bobina M. Ribas. Cal destacar la col·laboració de Josep M. Bosch i Lladó, de Llinars del Vallès, distribuïdor de la casa Espetec, que ens les ha trasportades.

DIVERSOS

Hem d'agrair a la firma Tribland S.L. la partida de conos d'espuma, fet que ens ha permès de muntar la màquina de teixit tubular Raschel.

A Etiquetas Domingo S.A., el lot d'etiquetes teixides per a diferents firmes del ram, amb la qual cosa hem pogut preparar un bon mostrari.

Al senyor Antoni Rodríguez i Aguilar la donació d'un diploma de l'any 1963, concedit per can Marfà a una treballadora amb motiu de la seva jubilació.

I, finalment, a la firma Herre-Text, S.C.P. de Cabrera de Mar, el vídeo *Màquines Circulares. Gran Diàmetre*.

EL NOSTRE FON I EL MÓN ACADÈMIC

Alexis Comas, alumne de batxillerat de l'Escola Pia de Mataró, després d'haver estat bona part del curs investigant en el nostre Fons, ha presentat al tribunal qualificador un pulcre treball sobre el gènere de punt, motiu pel qual el felicitem.

La Biblioteca de la Universitat Politècnica de Catalunya de Terrassa s'ha dirigit a la nostra entitat, coneixedors de la biblioteca especialitzada de què disposem, per buscar el llibre *Tecnología del Tejido de Punto por Trama a dos caras*, que diuen que està exhaurit. Doncs bé, entre els prop de cinc-cents

exemplars de què està composta la nostra biblioteca, disposem d'aquest llibre editat l'any 1995 a Mèxic per la Universitat Iberoamericana, i del qual és autor el matoroní Francisco A. Barrera, enginyer en teixits de punt, afincat en aquest país de fa molts anys. El fet de poder col·laborar amb la Universitat Politècnica de Catalunya és per a nosaltres una gran satisfacció.

VISITES

El dia 5 de novembre de l'any passat el senyor Josep Jo i Munné, president del Consell Comarcal del Maresme, va girar una detinguda visita a la nostra seu. Es va interessar per la futura instal·lació a can Marfà, tot oferint la seva col·laboració en tot el que fos necessari.

El mateix mes ens va visitar una comissió de la Junta de l'AAVV de l'Havana, encapçalada pel seu president, el senyor Joan Bellavista i Portell. El fet de coincidir en molts aspectes va ser per a nosaltres una satisfacció, ja que no hem d'oblidar que en un futur serem uns veïns més del barri.

Esmentem també la detinguda visita feta a finals d'any pel senyor Jordi Julià i Casas, doctor en Geofísica per la Universitat de Pennsylvania, acompanyat de la seva esposa, natural de Taiwan. Es tracta del fill del nostre company Jaume Julià.

I, finalment, destaquem la presència al nostre Museu de la senyora Marta Prevosti i Monclús, directora del Museu d'Estampació Tèxtil de Premià de Mar, acompanyada de les seves col·laboradores.

En un altre ordre de coses, una representació de la Fundació va assistir convidada a l'Assemblea de l'AAVV de l'Havana, que es va celebrar el dia 8 de març a la sala d'actes de l'Escola Universitària del Maresme. En el transcurs de l'acte es va posar de manifest el gran interès que hi ha per part de la Junta i els assistents perquè d'una vegada s'habiliti el complex de can Marfà, la qual cosa ajudaria a la creació del Museu.

El dia 4 de març una representació de la Fundació va assistir convidada a la inauguració de l'exposició *Màquines de cosir, 1850-1930*, celebrada al Museu de Mataró, i al sopar ofert per Caja de Ahorros del Mediterráneo, patrocinadora de l'exposició.